

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Логвиненка Бориса Олексійовича на дисертацію
Хачатряна Артура Арменовича на тему «Адміністративно-правові
засади організації та функціонування інституту почесних консулів
іноземних держав в Україні», подану на здобуття ступеня доктора
філософії в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертації. Питання формування дієвої системи адміністративно-правового регулювання у сфері сучасної дипломатії та міжнародного співробітництва належать до ключових викликів української державності. Суттєве оновлення підходів до публічного управління, спричинене поглибленням співпраці України з Європейським Союзом, зміною безпекового середовища і потребою в модернізації зовнішньополітичної інфраструктури, висуває підвищені вимоги до структур, що забезпечують оперативну, гнучку та ресурсно економну модель міжнародних контактів. До таких інститутів належать почесні консули іноземних держав, роль яких стрімко зростає в умовах глобалізованих міждержавних відносин.

Інститут почесних консулів має унікальне місце в міжнародно-правовій архітектурі: він поєднує представницькі, правозахисні, комунікаційні та сервісні функції, водночас не потребує створення повноцінних дипломатичних місій. Саме тому держави Європи та світу дедалі частіше інтегрують діяльність почесних консулів у свої стратегічні політики розвитку економічних, гуманітарних, наукових і безпекових зв'язків. Для України цей інститут має особливе значення, оскільки дозволяє підтримувати сталі зовнішні відносини в регіонах, де повноцінні дипломатичні представництва відсутні, а також гарантувати оперативну допомогу громадянам і юридичним особам за кордоном.

Водночас чинна національна нормативна база, що регулює діяльність почесних консулів, характеризується фрагментарністю, неоднорідністю та відсутністю системного підходу до визначення їхнього адміністративно-правового статусу. Наявні колізії у процедурах призначення та відкликання, нечіткість вимог до повноважень, недостатність інструментів контролю та взаємодії з органами публічної адміністрації створюють бар'єри для повноцінної реалізації потенціалу інституту почесного консульства. Такі прогалини особливо відчутні в умовах євроінтеграційних процесів, коли Україна має адаптувати законодавство до європейських норм і практик.

У науковій літературі інститут почесних консулів досліджено переважно в межах міжнародного права або дипломатичних студій, тоді як його адміністративно-правові засади залишаються недостатньо опрацьованими. Потребують ґрунтовного аналізу питання правового статусу почесних консулів, механізмів їхньої взаємодії з органами публічної адміністрації, процедурної регламентації їхніх функцій, критеріїв оцінювання ефективності та шляхів гармонізації українського правового поля із системою права ЄС. Означені завдання набувають наукової та прикладної ваги, оскільки пов'язані з необхідністю формування сучасної моделі публічної дипломатії, підвищення інвестиційної привабливості держави та захисту прав громадян в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій.

Дисертаційна робота Артура Хачатряна є своєчасною та концептуально значущою. Вона заповнює помітну прогалину у вітчизняній адміністративно-правовій науці, пропонуючи комплексний аналіз інституту почесних консулів та обґрунтовуючи необхідність модернізації нормативного регулювання відповідно до сучасних міжнародних стандартів. Враховуючи динаміку зовнішньополітичних процесів, зростання ролі неформальних дипломатичних форматів і потребу в

ефективних інструментах міжнародного співробітництва, дослідження Хачатряна А.А. становить значну наукову та практичну цінність.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових результатів дисертації забезпечено застосуванням здобувачем цілісної методологічної основи, яка поєднує загальнонаукові та спеціально-правові методи пізнання. Їхнє послідовне використання дало змогу вибудувати роботу логічно, забезпечивши чіткий перехід від теоретичних засад до аналітичних висновків і практичних рекомендацій.

Заслуговує на увагу те, що дослідник спирався на значний масив міжнародних і національних нормативно-правових актів, які регулюють консульські відносини, організацію дипломатичної служби та механізми публічного управління у сфері зовнішньої політики. Водночас у дисертації ґрунтовно опрацьовано сучасні наукові джерела з адміністративного, міжнародного та консульського права, що створило належну теоретичну базу для формування авторських положень.

Поставлена автором мета – виробити системне наукове бачення адміністративно-правових засад діяльності почесних консулів іноземних держав в Україні – реалізована шляхом комплексного аналізу їхнього правового статусу, процедур призначення і відкликання, характеру взаємодії з органами публічної влади й особливостей правового регулювання їхньої діяльності. При цьому виправдано враховано сучасні зовнішньополітичні та безпекові умови, а також євроінтеграційні орієнтири держави.

Ознайомлення зі структурою та текстом дисертації дає підстави стверджувати, що робота є завершеним науковим дослідженням, виконаним на високому рівні. Висновки мають чітку логіку, підтверджені нормативним матеріалом і результатами порівняльно-правового аналізу. Представлені рекомендації вирізняються практичною спрямованістю та

узгоджені з актуальними потребами подальшого удосконалення національної системи консульської служби.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Достовірність отриманих результатів підтверджується ґрунтовним аналізом міжнародних і національних правових актів, офіційних документів зовнішньополітичного характеру, практичних матеріалів, що відображають реальні механізми функціонування інституту почесних консулів іноземних держав. Використані джерела охоплюють як класичні міжнародно-правові регламенти, так і сучасні нормативні напрацювання України у сфері консульської служби та міжнародного співробітництва, що підкреслює високий ступінь верифікації наукових положень.

Наукова новизна дослідження проявляється в тому, що дисертант уперше у вітчизняній адміністративно-правовій доктрині пропонує цілісну концепцію правового забезпечення діяльності почесних консулів в Україні, розглядаючи цей інститут не лише як допоміжний елемент консульської служби, а як важливий складник механізму публічної дипломатії та міжнародних зв'язків держави. Значення роботи підсилюється тим, що автор розкриває структуру адміністративно-правового статусу почесних консулів, визначає його ключові елементи та обґрунтовує необхідність їхнього системного нормативного закріплення.

Важливим результатом є запропоновані дисертантом класифікаційні підходи щодо функцій почесних консулів, які дозволяють теоретично впорядкувати їхню діяльність, а також сформувані практичні критерії для оцінювання ефективності роботи консульських установ. Наукову новизну становлять і висновки щодо процедурної модернізації призначення, відкликання, контролю та взаємодії почесних консулів з органами публічної адміністрації, що відповідає сучасним європейським стандартам.

Значною мірою новизна дослідження зумовлена також проведенням порівняльно-правовим аналізом моделей організації почесного консульства та виокремленням інструментів, які можуть бути адаптовані в

українському правовому полі. Окреслені дисертантом пропозиції щодо гармонізації національного законодавства із міжнародними актами та актами ЄС підтверджують самостійність, новизну й актуальність теоретичних напрацювань автора.

Узагальнюючи, необхідно зазначити, що сформульовані у роботі концептуальні положення й висновки мають ознаки новизни, базуються на достовірних джерелах і спрямовані на розвиток адміністративно-правової науки у частині регулювання діяльності почесних консулів іноземних держав в Україні.

Наукова і практична цінність дисертації. Наукова та практична значущість дисертаційної роботи проявляється комплексно. У науковому вимірі результати дослідження формують цілісну теоретичну конструкцію адміністративно-правового регулювання діяльності почесних консулів іноземних держав в Україні. Сформульовані здобувачем положення поглиблюють вітчизняні уявлення про місце цього інституту у сучасній системі публічної дипломатії, про структуру та зміст його правового статусу, про межі й характер можливих повноважень та взаємодій у сфері міжнародних зносин. Отримані висновки створюють основу для подальших наукових досліджень у галузі адміністративного, міжнародного та консульського права, а також вивчення механізмів зовнішньої політики.

Важливо наголосити на доречності обраної здобувачем логіки викладу. Спочатку автор зосереджується на теоретико-правових засадах інституту почесних консулів, на історичних, порівняльних та нормативних аспектах його становлення. Після цього дослідження переходить до аналізу практичних питань, пов'язаних із процедурною організацією діяльності консулів, особливостями взаємодії з органами публічної адміністрації, а також проблемами правового забезпечення, що реалістично впливають на їх роботу. Послідовний і збалансований підхід дозволяє автору комплексно оцінити наявні недоліки чинного регулювання

та запропонувати шляхи їхнього усунення на основі узгоджених теоретичних і прикладних положень.

Практичне значення дослідження виявляється у можливості широкого застосування його результатів у декількох сферах. Насамперед у науковій роботі, де сформульовані автором пропозиції можуть стати базою для розроблення нових підходів до врегулювання консульської діяльності та публічної дипломатії. У сфері законотворчості результати дисертації можуть бути використані під час підготовки проєктів нормативних актів, які спрямовані на удосконалення процедур призначення і відкликання почесних консулів, уточнення їх правового статусу, а також на створення прозорих механізмів співпраці з органами публічної влади. Значною є і потенційна корисність дослідження для практичної діяльності МЗС України та інших інституцій, які взаємодіють з іноземними представництвами, оскільки автор пропонує структуровані та юридично обґрунтовані рекомендації щодо оптимізації комунікацій, процедурного забезпечення та оцінювання ефективності роботи почесних консулів.

У сфері освіти результати дисертації можуть бути використані при розробленні навчальних курсів з адміністративного, міжнародного та консульського права. Матеріали дослідження здатні стати основою для лекційних і практичних занять, підготовки методичних матеріалів та створення оновлених модулів у рамках професійної підготовки фахівців, програм, що охоплюють зовнішньополітичну тематику.

Тема дисертації розкрита всебічно і послідовно. Робота відзначається аргументованістю, чіткістю логічних побудов та коректністю наукового апарату. Автор демонструє виважений стиль полеміки, акуратність у використанні наукових джерел та здатність до формування узгоджених висновків. Дисертація має високий рівень теоретичного опрацювання та практичної спрямованості, що надає їй цілісності та завершеності. Запропоновані висновки та пропозиції потенційно здатні сприяти

вдосконаленню нормативного регулювання діяльності почесних консулів іноземних держав в Україні.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Поряд із викладеним, що загалом підтверджує цілісність і належний рівень опрацювання теми, у дисертації Хачатряна А.А. наявні певні положення, які потребують уточнення. Їх не можна розглядати як системні недоліки, проте окремі розділи виграли б від більш послідовного обґрунтування та точнішої аргументації. Звернення уваги на окреслені аспекти дало б змогу чіткіше розкрити межі застосування запропонованих автором позицій і зміцнити доказову базу наукового дослідження.

1. Автор дисертації слушно відзначає фрагментарність чинного законодавства, проте аналіз обмежується констатацією наявності цієї проблеми. У роботі недостатньо систематизовано різні рівні колізій, які виникають між законами, підзаконними актами, міжнародними договорами й відомчими положеннями щодо діяльності почесних консулів. Бракує прикладів, які дозволяють побачити вплив правової невизначеності на реальну діяльність консулів, зокрема на призначення, припинення повноважень, делегування функцій тощо.

2. У дисертації практично не представлено судової практики щодо питань відповідальності почесних консулів, оскарження їхніх дій чи бездіяльності, особливостей застосування імунітетів у національних судах, а також вирішення трудових чи адміністративних спорів, у яких стороною виступають почесні консули або консульські установи.

3. У дисертації переважає аналіз нормативних джерел, офіційних документів, міжнародних договорів, тоді як опитування або глибинні інтерв'ю із практикуючими почесними консулами, представниками МЗС України, органів місцевого самоврядування майже не залучені. Через це дещо бракує практичного виміру дослідження.

4. Автор дисертації більше наголошує на центральних органах влади, тоді як особливості правового статусу, повноважень, а також проблематика

взаємодії почесних консулів з органами місцевого самоврядування, державними адміністраціями, фактично розглянута недостатньо.

5. Попри актуальність теми у світлі сучасних безпекових викликів, у роботі поверхнево розкрито, яким чином воєнний стан чи гібридні загрози впливають на правовий статус, повноваження та реальні функції почесних консулів іноземних держав. Не проаналізовано питання адаптації відповідних адміністративних процедур у надзвичайних ситуаціях.

6. У дисертації цифровізація згадується радше декларативно, без аналізу можливостей впровадження сучасних електронних інструментів у діяльність почесних консулів та відповідних установ. Не розглянуто перспективи створення електронних реєстрів, онлайн-звітності, цифрової ідентифікації, які вже реалізовані у низці країн ЄС.

Оскільки наведені зауваження мають дискусійний характер і стосуються окремих аспектів інтерпретації та аргументації, вони не змінюють загального враження від роботи та не знижують її наукової цінності. Дослідження Хачатряна А.А. зберігає внутрішню логіку, достатній рівень теоретичного опрацювання й практичну значущість, а виявлені аспекти, що потребують уточнення, лише дещо підкреслюють складність порушеної проблематики.

Висновок. Наукові положення, висновки та рекомендації, подані в дисертації, відображені у публікаціях автора, зокрема в наукових статтях і тезах конференцій, що забезпечує відкритість та перевірюваність основних результатів дослідження. Робота оформлена відповідно до чинних вимог МОН України.

З огляду на викладене можна стверджувати, що дисертація Хачатряна Артура Арменовича на тему «Адміністративно-правові засади організації та функціонування інституту почесних консулів іноземних держав в Україні» є завершеним науковим дослідженням, у межах якого отримано нові, належно обґрунтовані результати. Отримані результати розв'язують конкретну наукову задачу, важливу для подальшого розвитку

адміністративного права, зокрема у частині правового регулювання консульської та дипломатичної діяльності.

Дисертація відповідає положенням Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, а також вимогам до оформлення дисертаційних робіт, визначеним Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40. Автор, ураховуючи зміст і рівень виконаної роботи, заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

професор кафедри

адміністративного права і процесу

Навчально-наукового інституту

підготовки фахівців для підрозділів

превентивної діяльності

Національної поліції України

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, професор

Борис ЛОГВИНЕНКО

Підпис Б. Логвиненка засвідчую:

проректор Дніпровського

державного університету

внутрішніх справ

Заслужений діяч науки і техніки України,

доктор юридичних наук, професор

Олександр ЮНІН